

Νέοι και επιθετικότητα - Απαντήσεις

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο «Ο φαύλος κύκλος της βίας των εφήβων»

A1.

- α. Σωστό
- β. Λάθος
- γ. Σωστό
- δ. Λάθος
- ε. Λάθος

A2.

Το πρόγραμμα «ACT – μικροί και μεγάλοι μαζί εναντίον της βίας» είναι ένα πρόγραμμα που εφαρμόστηκε στην Ελλάδα το 2007 με στόχο την πρόληψη της ενδοικογενειακής βίας. Πιο συγκεκριμένα, μέσα από βιωματικές μεθόδους, το πρόγραμμα ACT καλεί τους γονείς να επιδοθούν σε μία αυτοπαρατήρηση, με απώτερο στόχο να μάθουν να διαχειρίζονται συναισθήματα θυμού, τα οποία είναι υπεύθυνα για τη διαμόρφωση ανάλογων συναισθημάτων στα παιδιά τους.

B1.

- Η πρόληψη της εγκληματικότητας είναι πολύ πιο προσοδοφόρα από την καταστολή της.
- Πολλές γυναίκες σήμερα πέφτουν θύματα άγριας ενδοικογενειακής βίας.
- Ο σχολικός εκφοβισμός αποτελεί μία από τις αιτίες που τα παιδιά θέλουν να εγκαταλείψουν πρόωρα το σχολείο.
- Η διαδικασία της ενδοσκόπησης προϋποθέτει τη στροφή του ατόμου σε προσωπικά βιώματα.

B2. Παιδιά εγκαταλελειμμένα, εκτεθειμένα στη βία, μαθητές με σουγιάδες και βίαιη συμπεριφορά. Δεν είναι σκηνές από κινηματογραφικές ταινίες, αλλά στιγμές από την καθημερινότητα. Η βία κυριαρχεί σε όλο το εύρος της ελληνικής κοινωνίας – στο σπίτι, στο σχολείο, στις γειτονιές.

G1. Στην πρώτη παράγραφο του κειμένου η συντάκτρια αναφέρει παραδείγματα που αποδεικνύουν ότι οι έφηβοι αναπτύσσουν επιθετικές συμπεριφορές («Παιδιά παραμελημένα, εκτεθειμένα στη βία, μαθητές με σουγιάδες και επιθετική συμπεριφορά») και παραδείγματα των τόπων, όπου παρατηρούνται τέτοιες συμπεριφορές («στο σπίτι, στο σχολείο, στις γειτονιές»). Η συντάκτρια χρησιμοποιεί

Έξυπνα και Εύκολα!

τα παραδείγματα ως αποδεικτικά στοιχεία (τεκμήρια), με τα οποία προσδίδεται εγκυρότητα, αξιοπιστία, αποδεικτική ισχύς και πειστικότητα στον λόγο της. Ειδικότερα, τα παραδείγματα ενισχύουν τον ισχυρισμό της συντάκτριας ότι υπάρχει βία στη διάρκεια της εφηβείας, συνδέοντας τη θέση της με την εμπειρική πραγματικότητα και την καθημερινή ζωή. Ακόμη, η παράθεση των παραδειγμάτων στην αρχή του κειμένου βοηθά τη συντάκτρια να πετύχει τον επικοινωνιακό της στόχο, διότι τα παραδείγματα καθιστούν το κείμενο πιο οικείο και προσιτό στον αναγνώστη, ενώ προσελκύουν το ενδιαφέρον του να διαβάσει και το υπόλοιπο άρθρο.

Γ2. Η τελευταία παράγραφος του κειμένου αναπτύσσεται με αίτιο-αποτέλεσμα.

- Αίτια: «Από το 2007 ο δρ Πρώιος και η δρ Γιώτσα με την υποστήριξη του Συλλόγου Ελλήνων Ψυχολόγων έχουν αρχίσει να εφαρμόζουν το πρόγραμμα ACT» [...] «Το ACT παρέχει γνώσεις και μέσα από βιωματικές ασκήσεις...»
- Αποτελέσματα: «που εστιάζει στην πρόληψη της βίας, σε γονείς παιδιών έως δέκα ετών, σε εκπαιδευτικούς και εργαζομένους σε δομές παιδικής προστασίας σε όλη τη χώρα» [...] «οδηγεί τους συμμετέχοντες σε ενδοσκόπηση, τους γυρνάει νοητά στη δική τους παιδική ηλικία. Στόχος είναι πάντοτε η διαχείριση του θυμού των ενηλίκων, που έχει άμεσο αντίκτυπο στη διαμόρφωση της προσωπικότητας των παιδιών».

Ειδικότερα, στην παράγραφο αναφέρεται ως αίτιο ο τρόπος με τον οποίο λειτουργεί το πρόγραμμα ACT (παρέχει γνώσεις, βιωματικές ασκήσεις) και στη συνέχεια παρατίθενται τα αποτελέσματά του (οδηγεί τους συμμετέχοντες σε ενδοσκόπηση, διαχείριση του θυμού των ενηλίκων, διαμόρφωση της προσωπικότητας των παιδιών). Ο τρόπος αυτός επιλέχθηκε από τη συντάκτρια, προκειμένου να εξηγήσει στους δέκτες με ποιον τρόπο λειτουργεί το πρόγραμμα ACT και ποια είναι τα αποτελέσματά του στην πρόληψη της βίας. Η ανάπτυξη της παραγράφου με αίτιο-αποτέλεσμα υπηρετεί την πρόθεση της συντάκτριας να αναδείξει με πειστικό τρόπο το θέμα της παραγράφου, ώστε να γίνει κατανοητό από το αναγνωστικό κοινό.

Δ1. Η συντάκτρια παραθέτει στο κείμενό της αυτούσιες τις απόψεις ειδικών ψυχολόγων (των κκ. Πρώιου και Γιώτση), κάνοντας επίκληση στην αυθεντία. Με τον τρόπο αυτό, ενισχύει την επισημότητα και σοβαρότητα του λόγου της, προσδίδει εγκυρότητα, αντικειμενικότητα και αξιοπιστία στο κείμενό της, ενώ, παράλληλα, ενισχύει τα λεγόμενά της για την κυριαρχία της βίας στη ζωή των εφήβων, κάνοντας αναφορά σε απόψεις ειδικών. Τέλος, βοηθά τον αναγνώστη να κατανοήσει πώς λειτουργεί το πρόγραμμα ACT στην πρόληψη της βίας, μεταφέροντας αυτούσια τα λεγόμενα των πρωτεργατών του, αποφεύγοντας έτσι τυχόν παρερμηνείες.

Δ2.

- α. επισημαίνει η καθηγήτρια στην «Κ» → όνομα εφημερίδας
β. του επιτυχημένου στις ΗΠΑ προγράμματος πρόληψης της βίας «ACT – μικροί και μεγάλοι μαζί εναντίον της βίας» → επωνυμία του προγράμματος πρόληψης της βίας
γ. Στα λεγόμενα «σκληρά» εγκλήματα → μεταφορική χρήση της γλώσσας

Δ3. Στην τρίτη παράγραφο του κειμένου η συντάκτρια ενσωματώνει στατιστικά στοιχεία αναφορικά με την παραβατικότητα και εγκληματικότητα των ανηλίκων:

- Μολονότι ο δείκτης της παραβατικότητας των ανηλίκων (13-17 ετών) δεν έχει μεταβληθεί ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια (κυμαίνεται στο 4%-8%), τα εγκλήματα βίας έχουν γίνει πιο άγρια.
- Στα λεγόμενα «σκληρά» εγκλήματα το 2020 έχουν καταγραφεί 16 ανθρωποκτονίες με πρόθεση έναντι 7 το 2000, 32 βιασμοί έναντι 6 και 486 ληστείες το 2020 έναντι 62 το 2000.

Τα στατιστικά στοιχεία προσδίδουν στο κείμενο εγκυρότητα, αντικειμενικότητα και επιστημονικό χαρακτήρα. Ειδικότερα, εξυπηρετούν την πρόθεση της συντάκτριας να αναδείξει την έκταση και τη σοβαρότητα που έχει λάβει το πρόβλημα της εφηβικής βίας με αξιοπιστία και εγκυρότητα, αφού πρόκειται για αριθμητικά δεδομένα με μεγάλη αποδεικτική ισχύ, που δεν μπορούν να αμφισβητηθούν.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο**Κωνσταντίνος Θεοτόκης, «Πίστομα»**

A1. Στο κείμενο πρωταγωνιστούν ο Αντώνης Κουκουλιώτης, πρώην κατάδικος, που διέφυγε μακριά, μέχρι που του δόθηκε αμνηστία και επέστρεψε πίσω στο χωριό του («Όταν ύστερα από την αναρχία...Αντώνης Κουκουλιώτης»), η γυναίκα του Κουκουλιώτη και το παιδί της. Κατά τη διάρκεια της απουσίας του συζύγου της, η γυναίκα ανέπτυξε ερωτικές σχέσεις με έναν άλλον άνδρα και απέκτησε μαζί του ένα παιδί («Ο άνθρωπος τούτος...περσά αγαπούσε»). Όταν ο Κουκουλιώτης πήρε χάρη και επέστρεψε στο σπίτι του, οργίστηκε από την απιστία της γυναίκας του και ξέσπασε την οργή του απέναντι στον εραστή και το παιδί, σκοτώνοντάς τους με ειδεχθή τρόπο.

A2. Η παρενθετική φράση αποτελεί σχόλιο του αφηγητή, μέσω του οποίου εκφράζει την ερμηνεία του για την απιστία της γυναίκας του Κουκουλιώτη. Ουσιαστικά, ο αφηγητής δικαιολογεί την επιλογή της γυναίκας να φτιάξει τη ζωή της με έναν άλλον άνδρα, εφόσον ο σύζυγός της έλειπε για χρόνια και θεωρούνταν νεκρός. Το σχόλιο, εν προκειμένω, λειτουργεί καθοδηγητικά για την άποψη που διαμορφώνει ο

Έξυπνα και Εύκολα!

αναγνώστης για τη γυναίκα του Κουκουλιώτη, τις αποφάσεις και τα κίνητρα των πράξεών της.

B1. Το διήγημα ανήκει τεχνοτροπικά στον νατουραλισμό, καθώς αποδίδει φωτογραφικά την πραγματικότητα, εστιάζοντας στις πιο μελανές και σκληρές πλευρές της. Ειδικότερα, αυτό επιβεβαιώνεται από:

- Το κεντρικό πρόσωπο της ιστορίας, τον Αντώνη Κουκουλιώτη, που είναι πρώην εγκληματίας, άνθρωπος του περιθωρίου («Όταν ύστερα από την αναρχία...ο Μαγουλαδίτης Αντώνης Κουκουλιώτης»).
- Τον ειδικό τρόπο θανάτωσης του μικρού παιδιού από τον Κουκουλιώτη, που ζητά από τη μητέρα του να το θάψει ζωντανό μέσα σε έναν λάκκο («Κι ωστόσο ο λάκκος είτουν έτοιμος, κι ο Κουκουλιώτης, ακουμπώντας στο φτυάρι, είπε της γυναίκός του: “Βάλ'το πίστομα μέσα”»).

B2. Ενδεικτικά χωρία στα οποία υπάρχει διάλογος:

«Μη φοβάσαι γυναίκα. Δε σου κάνω κανένα κακό, αγκαλά και σου πρόπον. Είναι το παιδί τούτο δικό σου; Ναι; Μα όχι δικό μου! Με ποιον, λέγε, τό'χεις κάμει;»

Τ' αποκρίθη εκείνη λουχτουκιώντας.

«Αντώνη, τίποτε δε μπορώ να σου κρούσω. Το φταίσμα μου είναι μεγάλο. Μα, το ξέρω, κ' η εγδίκησή σου θά'ναι μεγάλη· κ' εγώ, αδύνατο μέρος, και το νήπιο τούτο, που από το φόβο τρέμει, δε δυνόμαστε να σ' αντρειευτούμε. Κοίτα πώς η τρομάρα με κλονίζει καθώς σε τηρώ. Κάμε από με ό,τι θέλεις, μα λυπήσου το άτυχο πλάσμα που δεν έχει προστασία».

[...]

«Θα πάμε στα χτήματά μας να ιδώ μη και κείνα μού'χουν αρπάξει, καθώς μού'χε πάρει και σε ο σκοτωμένος».

«Τον σκότωσες!»

Ο διάλογος προσδίδει στον λόγο ζωντάνια, αμεσότητα και παραστατικότητα, ενώ, παράλληλα, επενδύει το κείμενο με θεατρικότητα. Μέσω του διαλόγου προωθείται η δράση και ενισχύεται η αληθοφάνεια του κειμένου, καθώς οι ήρωες συζητούν μεταξύ τους σε ευθύ λόγο. Έτσι, προβάλλονται πιο άμεσα οι απόψεις, τα κίνητρα, τα συναισθήματα και οι σκέψεις τους.

B3. Ο αφηγητής αξιοποιεί την περιγραφή σε διάφορα σημεία του διηγήματος, για να δημιουργήσει τις αναγκαίες εικόνες που θα επιτρέψουν στον αναγνώστη την πληρέστερη «αναβίωση» και κατανόηση των γεγονότων. Ειδικότερα, στην προτελευταία παράγραφο του κειμένου ο αφηγητής περιγράφει με ζωντάνια και παραστατικότητα τον Αντώνη Κουκουλιώτη να σκάβει τον λάκκο με τον ιδρώτα να τρέχει στο μέτωπό του και, παράλληλα, το μικρό παιδί να παίζει ανέμελα με τα

Έξυπνα και Εύκολα!

πετραδάκια και τα χρώματα από το χωράφι κάτω από τις αχτίδες του ήλιου που φωτίζουν τα ξανθά μαλλιά του. Η περιγραφή, εν προκειμένω, προσπαθεί να αναδείξει την αντίθεση ανάμεσα στην αποτρόπαια πράξη που ετοιμάζει ο Κουκουλιώτης και στην αθωότητα του μικρού παιδιού, που επρόκειτο να θυσιαστεί, για να «ξεπλύνει» την τιμή του ο άντρας. Με την περιγραφή, λοιπόν, αποδίδεται η απαιτούμενη έμφαση σε ό,τι συνιστά τη δραματική κορύφωση της ιστορίας.

Γ. Στο κείμενο φαίνεται καθαρά η μεγάλη βαρύτητα που δινόταν σε παραδοσιακές, αγροτικές κοινωνίες στο αίσθημα της τιμής, που οδηγούσε τους ανθρώπους σε αποτρόπαιες πράξεις για την αποκατάστασή της. Ειδικότερα, κεντρικός ήρωας του διηγήματος είναι ο «ληστής» Αντώνης Κουκουλιώτης, ο οποίος επιστρέφοντας αιφνιδίως μετά από μακρόχρονη απουσία στο χωριό του, συνειδητοποιεί πως η γυναίκα του έχει αποκτήσει παιδί με άλλον άντρα. Έτσι, στο όνομα της εκδίκησης και της αποκατάστασης της θιγμένης τιμής του, αποφασίζει να σκοτώσει τον εραστή και να θάψει ζωντανό το μικρό παιδί σε ένα λάκκο μπροστά στα μάτια της μητέρας του. Πρόκειται για μια εντελώς σκληρή και απάνθρωπη πράξη, που εκτελείται από έναν εξαχρειωμένο άνθρωπο, ο οποίος είναι θύτης και συγχρόνως θύμα, καθώς έχει εγκλωβιστεί στις συμβάσεις και τους κανόνες μιας πρωτόγονης και άγριας κοινωνίας, που υπαγορεύει και νομιμοποιεί φρικτά εγκλήματα στο όνομα της «τιμής».

Για το δεύτερο σκέλος της ερώτησης, ο μαθητής απαντά με βιωματικό τρόπο, κάνοντας αναφορά στα συναισθήματα που του προκάλεσε η ανάγνωση του κειμένου (π.χ. θλίψη, οργή, αγανάκτηση, κ.ά.).